

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

481.7

Szerző:

Pécsely András

Cím:

Csak te, drága hegedűm, kísérsz mindenüvé...

Forrás:

Újság

Hely

Idő

1942

Személy

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

„Csak te, drága hegedűm, kísérsz mindenüvé...”

A cigánymuzsika tündöklése és hanyatlása — Régi és új primások — Külföldre készülnek a rajkók

A külső Józsefváros három utcája, a Déry-, Szerdahelyi-, Madách- (most Dankó-) utca által bezárt háromszög a pesti cigánynegyed. Itt él pátriárkális egyszerűségben, de nem mindig testvéri közösségben Pest minden valamirevaló cigánymuzsikusa. Akár kültekli csapszék-ek vagy ragyogó köruti kávépaloták termeiben muzsikál is esténként. Nagyevű primások és kis, névtelen kontrások vagy klarinétosok találhatók meg itt. Ez a „cigány-City” vagy a „cigánybörze”. Akinek muzsikus kell, ide jön. Vagy a kopott házak egyikébe, vagy a Mátyás-ér környékén meghúzódó, nem sok bizalmat keltő külsejű kávéházak valamelyikébe.

Ijedt, nagyszemű kis rajkót pillantok meg. Hóna alatt kopott hegedűtok. Abban a szerszáma és egyetlen kincse. A hegedűje. Tán egy valódi „Tóth” vagy egy

„Spigli”. Előveszem megmaradt csekély cigánytudományomat, ami hajdani nagyevű professzoromról, Hermann Antaltól maradt rám s rászólok:

— Áváj jor del... Gyere ide!

A rajkók tanítója

A gyerek ráncsódkozik, bizalmatlan képe barátságosabbra derül és felvilágosít, hogy nem tud cigányul. Ez volt a szerencsém, mert én sem tudok s így magyarul folytattuk a beszélgetést. Balogh Misi érdeklődtem. A gyerek is épp ott. A rajkók közé tartozott most „órára ment”. Balogh jónevű primás volt két év-

Balkezőnek kisülia Poldi nagy primás volt! Szegeden játszott, aztán kiment Párizsba... Ott is halt meg, ő is meg Patikárius Ferkó! A párizsi temetőben szép, fekete márványból készült sírköve van... Valami francia báróné csi-

náltatta... Előfordul, kérem az ilyesmi is! Mint a Nyáry Rudiba egy festettség grófnő, meg Rigó Jancsiba a Chimay hercegnő! Aztán itt van a nagyprimások közt Kóczé Antal, aki úgy játszott „üveghangon”, mintha ezüstharangok csilingeltek volna! A nagy háború előtt ő meg Rácz Laci volt a két legnagyobb primás... A harminchatodik... Apjának harminchatodik fia volt, de persze négy asszonytól... Ugy senki sem tudott magyar nótát, mint ő... Azt sem utánozni, sem kottára „szenni” nem lehetett! Az ujjába volt... Diágyerektől nem fogadott el két krajcárnál többet! Ha tizfillérest dobott a tálcájára, hat fillért visszaadott... Előregedett... Nem játszik... De azért „király” még máma is!... Minden banda megfizeti a maga „adóját”, amit Laci bácsi esténként beszed a primásoktól... Radics Béla és Berkes a mágnesvilág cigányai voltak... Berkes Lajos Londonban játszott sokat, Edwárd királynak

volt a kedvenc primása... Banda Marci az egyszerű játékot szerette... Nem cifrázott... A fia, Banda Márton... már Zeneakadémiát végzett... Az Operába játszik... igen nagy hegedűs... Ezt nem én mondom, kérem, hanem a Zolnerczky méltóságos ur...

— Hát vidéken vannak-e nagy primások még? — kérdem. Misi rámnéz barátságos csodálkozással, aztán mosolyogva felvilágosít: — Mind vidékiek, mind vidékről gyűttünk mink, nagyságos ur!...

A vidék nagy primásai

— Ott volt kérem Darázs Miska Szombathelyen, míg ki nem ment Bécsbe... Aztán az öccse, a Darázs Jóska Baranyában... Pécsen játszott... Simplicius Jóska Kaposváron... Horváth Gergő Jóska Zalaegerszegen... Ennek az onokája Horváth Rezső, aki a rádióba játszik magyar nótákat... A rádió, kérem! Sokszor van cigánymuzsika, nem mondom... de 60-70 pengő... mi az egy bandának, „akibe” tizenkét, tizennégy ember játszik, kérem! Négy-öt pengő jut egy emberrel... Ott van Sopronban az öreg Makay Béla... Valaha igen nagy cigány volt! Ma hegedűvel „áruskodik”... Vesz, elad! Főlhajcója a vidéki kastélyokba a régi hegedűket, oszt el-

adja! Hát ez is élet, kérem, de méltatlan akkora primáshó, mint a Béla bácsi vőtt... A Vörös Misi és Elek győriek... Kozák Dávid brassói... Pócsi Laci Nagyváradról került föl Pestre... Magyar Imre debreceni vőtt... Pongrácz Laci Kolozsvárott játszott... Rudolf trónörökösnek volt a kedvenc primása... Tetszik látni, nagyságos uram... van a cigánymuzsika multja!... Meg aztán hogy azt mondják, a cigánymuzsika nem magyar zene!... Hát a Bihari János, meg a Czinka Panna, meg a két Boka, meg a Barna Miska muzsikája nem vőtt magyar muzsika? Egy köruti kávéház tizen-

két tagu bandája hatvan pengőt kap esténként... Mi az? Öt pengő jutna egy emberre, ha el lehetne osztani részarányosan... De hát kérem a primás a vállalkozó... annak több jár!

A mai primások

— Pedig hát kérem, ma is igen nagy primások vannak Pesten is, meg a vidéken is!... Mert sokan visszamennek ma már vidékre! Jobb a megélhetés! A Kurina Simi is visszament Szabadkára... Ágyonkeresi magát, amint hallom! A Horváth Rezső meg Szombathelyen játszik, a nyáron valamelyik balatoni fürdőbe van szerződése... Azt hiszem, a Bura Sándor is hazamegy nemsokára

Nagyváradra... A *Pertis*-fiuk...
 a Jenő meg a Pali pestiek... Jó
 primás mind a kettő! *Veress* Ká-
 roly Debrecenből gyűtt föl! *Far-*
kas Jenő Szombathelyről... A
 rádióban szereplő *Kiss* Lajos deb-
 receni, *Oláh* Kálmán kassai...
 Ezek, kérem alázattal... nemcsak
 nagy primások, hanem kiváló
 nótaköltők... Mert kérem átos-
 sággal... *Dankó Pista nem halt*
meg! Itt maradt a lelke közöttünk!
 Majdnem minden valamirevaló
 primás nótaköltő is... De *Dankó*
Pistát, *Radics Bélát*, meg *Rácz*
Palit azért nem éri utól egyik
 sem...

Balogh Misi maga elé mered
 egy pillanatra, aztán folytatja a
 „kesergőt“:

— ...Nem becsülik meg kérem
 a cigánymuzsikát!... Egy nagy
 primás épp olyan komoly művész,
 mintha konzervatóriumot végzett
 vóna! Nem tudja azt utánozni
 senki! Kótára sem tehető le egy
 nóta, ahogy azt *Kóczé* Antal vagy
Rácz Laci játszotta... Igaz, *Rácz*
Pali lekottázta a híresebb nótá-
 kat... de hát azokat csak ő tudta
 lejátszani... Más nem tudta a
 „lelket“ beléadni. Évekig kell
 bandába játszani, ha valaki igazán
 „cigány“ akar lenni... De hol
 vannak ma már a bandák? Régen
 14—16 ember játszott egy köruti
 kávéház bandájában! Ma öt-hat!

És még ezek is alig tudnak meg-
 élni! No, fiuk, munkára! — for-
 dul a rajkókhoz, akik a sötét la-
 kás nagyobbik szobájában, a „kon-
 certterem“-ben látnak próbához. —
Józsi, mondd el a megnyitó verset!

Az egyik kis rajkó, vörhenyes-
 haju, ritka cigánypéldány, a
 „banda“ elé áll s szavalni kezd
 előbb cigányul, majd magyarul,
 végül német és francia nyelvre
 fordított rögtönzéssel:

*Nem ismertem az apám,
 nincs barátnak gondja rám,
 édesanyám rég meghalt,
 a szeretőm is megcsalt,
 csak te drága hűgedüm,
 kísérsz mindenüvé hűn.*

Most egy másik rajkó áll elő s
 az alábbi versikét szavalja:

*Jó Isten, a feleségem
 hamar üdvözítsd az égben,
 de ha ő a mennybe mén,
 szállást ott nem kérek én...*

A fordítókról nem nyilatkozott
 Balogh Misi, de a két megnyitó
 verstől igen sokat vár az inter-
 lakeni restaurantban, a svájci ha-
 vasok alatt. Mit lehet tudni? Ha
 nem is Chimay hercegnők és Fes-
 tetics grófnők, de jóláplált svájci
 csokoládégyárosok leánykájának
 szeme megakadhat a rajkók vala-
 melyikén. S ha mást nem is, egy
 valódi doboz svájci tejszokoládét
 még lehet remélni a mai sanyaru
 időkben...

SZÉKELY ANDRÁS